

DE MOORD
OP
JULIUS
CAESAR

EEN RECONSTRUCTIE

BARRY STRAUSS

BARRY STRAUSS

De moord op Julius Caesar

Een reconstructie

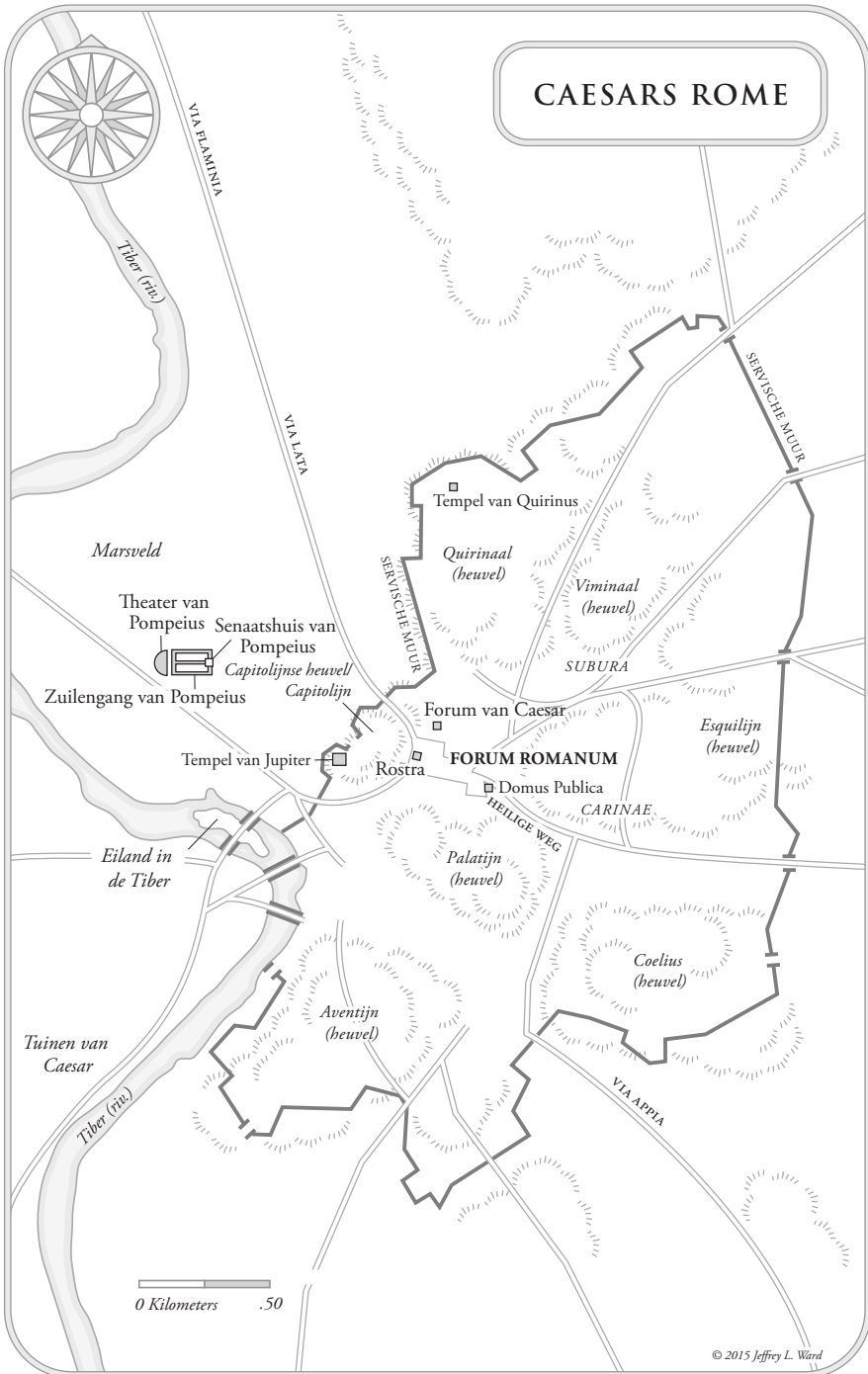

Uitgeverij Omniboek

Inhoud

<i>Tijdslijn</i>	9
<i>Personages</i>	11
<i>Kaarten</i>	16
Deel een	
TERUGKEER NAAR ROME	21
1. Op Caesars strijdswagen	23
2. De beste mannen	34
3. Besluit in een villa	47
4. Caesars laatste triomftocht	65
Deel twee	
BLOED OP DE STENEN	83
5. Geboorte van een samenzwering	85
6. Gezocht: moordenaars	104
7. Caesar gaat van huis	124
8. Moord	143
9. Een republiek in de waagschaal	158
10. Een onvergetelijke uitvaart	181
Deel drie	
DE WEG TERUG	195
11. De strijd om Italië	197
12. Wraak	220
13. Augustus	240

<i>Dankwoord</i>	249
<i>Over de bronnen</i>	252
<i>Noten</i>	270
<i>Register</i>	306

DEEL EEN

Terugkeer naar Rome

Op Caesars strijdwagen

In augustus 45, zeven maanden voor de iden van maart,¹ reed een stoet de stad Mediolanum binnen, het huidige Milaan, in de benauwde hitte van de Noord-Italiaanse vlakte.² Twee strijdwegens reden voorop. In de eerste stond dictator Gaius Julius Caesar te stralen vanwege zijn overwinning op de opstandige krachten in Hispanië (Spanje).

Op de ereplaats naast Caesar stond Marcus Antonius. Hij was Caesars kandidaat om het volgende jaar een van de twee consuls van Rome te worden, het hoogste openbare ambt na dat van dictator. Achter hen volgde Caesars beschermeling Decimus, die er net een ambtstermijn als gouverneur van Gallië (ruwweg Frankrijk) op had zitten. Naast hem stond Gaius Octavius, beter bekend als Octavianus. Deze achterneef van Caesar, nog maar zeventien jaar oud, was niettemin al een man om rekening mee te houden.

De vier mannen hadden elkaar in Zuid-Gallië getroffen en reisden samen de Alpen over.³ Ze namen de Via Domitia, een oude weg met een lange geschiedenis van doem en noodlot – Hannibals invasieroute en volgens de mythen de weg van Hercules naar Spanje.

Caesar was op weg naar Rome. Voor de tweede keer in iets meer dan een jaar was hij van plan om de hoofdstad in triomf binnen te gaan, om zowel zijn militaire overwinning als het einde van de vier jaar eerder, begin 49, uitgebroken burgeroorlog te verkondigen. Maar het was niet makkelijk om een einde te maken aan de oorlog, want de wortels ervan zaten diep. Het was al de tweede burgeroorlog die Rome verscheurde tijdens het leven van Caesar. Elke oorlog getuigde van de overweldigende problemen waarmee Rome te kampen had, van armoede in Italië tot onderdrukking in de provincies, van de kortzichtige zelfzucht en reactionaire politiek van de oude adel tot de aantrekkingskracht van een charismatische dictator

om dingen voor elkaar te krijgen. En achter dat alles ging de ontluikende en ongemakkelijke realiteit schuil dat de echte macht in Rome niet bij de senaat of bij het volk lag, maar bij het leger.

Met zijn donkere ogen en fluwelen tong beschikte Caesar, even sensueel als gewelddadig, over een enorm handelend vermogen. Hij gebruikte het om de wereld te veranderen, gedreven door zijn liefde voor Rome en zijn hang naar dominantie. Caesars legers doodden miljoenen mensen of maakten ze tot slaaf, veel van hen vrouwen en kinderen. Maar na de bloedbaden schonk hij zijn vijanden thuis en over de grens gratie. Deze gebaren van goede wil wekten wantrouwen – kon een veroveraar ook een verzoener zijn? –, maar de meeste mensen hadden geen andere keuze dan zich te schikken.

Uit alle Romeinen in zijn gevolg koos Caesar deze drie mannen, Marcus Antonius, Decimus en Octavianus, voor de ereplaatsen bij zijn terugkeer naar Italië. Waarom? En waarom zou een van hen hem binnen zeven maanden verraden? En waarom waren de drie mannen in staat om na Caesars dood legers op de been te brengen en zich tegen elkaar te keren in een nieuwe oorlog die hen weer van Noord-Italië naar Zuid-Gallië zou leiden?

Hoe waren deze mannen in de jaren vóór 45 bij Caesar gekomen?

De opgang van Decimus

Decimus Junius Brutus Albinus, zoals hij voluit heette, was een goede vriend van Caesar.⁴ Ze hadden op zijn minst tien jaar lang samengewerkt, vanaf 56. In dat jaar was Decimus, ongeveer vijfentwintig jaar oud, de sensationele admiraal van Caesar in Gallië. Hij won de slag om de Atlantische Oceaan, veroverde daarmee Bretagne en opende zo de deur voor de invasie van Engeland.

Eerste indrukken zijn belangrijk en in dit geval ook accuraat. Oorlog, Gallië en Caesar waren de handelsmerken van Decimus. Hij was snel, fel en vindingrijk, en hield van het gevecht. Hij was trots, competitief en gretig uit op roem. Net als andere ambitieuze mannen van zijn stand werd hij verkozen tot magistraat in Rome, maar de hoofdstad met zijn politieke wandelgangen kon hem nooit zo boeien als het Gallische front.

Decimus werd rond 81 op 21 april geboren. Hij was een telg uit een adellijke familie die beweerde af te stammen van de stichter van de Romeinse Republiek, Lucius Junius Brutus. De grootvader van Decimus was

een beroemde generaal en staatsman, maar zijn vader was geen militair en zijn moeder was een flirt die wat rommelde met revolutie, overspel en misschien met Caesar, die veel van de getrouwde adellijke dames in Rome verleidde. Een beroemde historicus opperde dat Decimus een onwettige zoon van Caesar zou zijn.⁵ Hoe intrigerend ook, er zijn geen bewijzen voor het idee.

Hoe dan ook, de jonge Decimus vond zijn weg naar de staf van Caesar.⁶ Het militaire leven paste hem. Door aan te haken bij Caesars stralende ster herstelde hij de martiale reputatie van zijn familie. Hij was geheel en al Caesars man.

We weten niet hoe Decimus eruitzag. Misschien was hij even aantrekkelijk als zijn moeder, een bekende schoonheid, en zo groot als een Galliër, waarvoor hij zich ooit uitgaf. Het tiental brieven dat van Decimus bewaard is gebleven vertoont een mengeling van de ruige sfeer van het legerkamp en de formele beleefdheid en zelfverzekerdheid van een Romeinse edelman. Zijn proza is soms elegant, maar bevat ook onhandige zinswendingen als 'haal het bit tussen je tanden vandaan en begin te praten'. Misschien dat hij iets van de ruigheid van zijn gladiatoren, waarvan hij een eigen groep bezat, overnam, maar dat verhinderde hem niet om beleefdheden uit te wisselen met Romes beroemdste orator, Marcus Tullius Cicero.

In Gallië nam Decimus deel aan het grootste militaire avontuur van zijn generatie. Het kostte Caesar slechts acht jaar (58-50) om de grote, dichtbevolkte, vechtlustige regio te veroveren die de Romeinen het 'langharige Gallië' noemden, naar de golvende haarlokken van de bevolking. Het gebied besloeg het grootste deel van het huidige Frankrijk, heel België, een deel van Nederland en een dun randje van Duitsland (de Franse regio de Provence was al een Romeinse provincie). Ook viel Caesar Engeland binnen. Het goud, de landbouwproducten en de tot slaaf gemaakten te verkopen gevangenen uit Gallië maakten Caesar tot de rijkste man van Rome. Hij deelde zijn rijkdom met officieren als Decimus.

Na zijn overwinning op zee voor de kust van Bretagne in 56 komen we Decimus in 52 weer tegen, toen met een grote Gallische opstand de Romeinse overheersing bijna werd afgeworpen. Hij speelde een rol op de meest dramatische dag van de oorlog tijdens het Beleg van Alesia (in het huidige Bourgondië). Zoals Caesar het verhaal vertelt, was het Decimus die de tegenaanval tegen een Gallisch offensief inzette, waarop Caesar volgde, in zijn opvallende purperen mantel. De vijandelijke troepen dolven het onderspit en de oorlog was voorbij, op de opruimacties van het jaar daarop na.

In 50 was Decimus terug in Rome voor zijn eerste functie als gekozen magistraat, die van quaestor, een financiële beampte.⁷ Datzelfde jaar trouwde hij met Paula Valeria, uit een adellijk geslacht. Het ging gepaard met een schandaal, want om met Decimus te kunnen trouwen scheidde zij van haar toenmalige echtgenoot, een prominente figuur, op de dag dat hij zou terugkeren uit militaire dienst in een provincie.⁸

Een jaar nadat Decimus en Paula getrouwd waren, in 49, brak er een burgeroorlog tussen Caesar en zijn oligarchische opposanten uit. Zij beschouwden hem als een machtsbeluste, populistische demagoog die hun manier van leven bedreigde. Caesar beschouwde hen op zijn beurt als kleingeestige reactionairen die zijn eer aantastten – en niemand bekommerde zich méér om zijn eer dan een Romeinse edelman.

Caesars belangrijkste tegenstanders waren Pompeius en Cato. Pompeius de Grote – Gnaeus Pompeius Magnus – was geen ideoloog; hij was zelfs Caesars voormalige politieke bondgenoot en schoonzoon. Ook was Pompeius tot de komst van Caesar de grootste nog levende generaal van Rome, een veroveraar met een carrière die hem van Hispanië tot Romeins Asia (het huidige Turkije) en de Levant bracht. Marcus Porcius Cato, ook bekend als Cato de Jongere, was een vooraanstaand senator, trouw aan de ouderwetse opvatting van een vrije staat die geleid werd door een wijze en rijke elite. De rechtlijnige en doctrinaire Cato werd bespot omdat hij dacht dat Rome de Republiek van Plato was, terwijl anderen het als het Riool van Romulus beschouwden.⁹ Hij was de aartsvijand van Caesar.

De meeste familieleden van Decimus sympathiseerden met Pompeius en Cato, en de broers van zijn vrouw vochten voor hen. Als volwassene werd Decimus geadopteerd door de familie van Postumius Albinus, een patricische clan die prat ging op een voorouder die zich tegen Romes koningen had verzet; ook zijn adoptiefamilie had conservatieve overtuigingen. Toch bleef Decimus in het kamp van Caesar. Waarschijnlijk vroeg in 49 bracht hij munten uit om zijn overwinningen in Gallië, zijn loyaliteit, zijn plichtsbef en geest van harmonie te vieren, allemaal propaganda-thema's van Caesar in de Burgeroorlog.¹⁰

In datzelfde jaar benoemde Caesar Decimus tot admiraal voor het Beleg van Massilia (Marseille), een belangrijke zeehaven en marinebasis aan de Middellandse Zeekust van Gallië die de vijanden van Caesar steunde. Hij won Caesars lof voor zijn daadkracht, geestdrift, welsprekendheid, vooruitziendheid en snelheid in de strijd. Hij gaf Caesars zaak een grote propagandistische impuls omdat Pompeius tot dan toe het monopolie op roem op zee had gehad.¹¹

‘De laatste bloedige dag van de Republiek
is nog nooit zo briljant beschreven.’

— THE WALL STREET JOURNAL

In augustus 45 v.Chr., zeven maanden voor de iden van maart, reed een zegevierende stoet de stad Mediolanum (Milaan) binnen. Twee strijdwapens reden voorop: een met Julius Caesar en Marcus Antonius, een met Decimus en Octavianus. Waarom vergezelden deze drie Romeinen Caesar in zijn triomf? Waarom zou een van hen hem binnen zeven maanden verraden? En hoe waren de drie mannen in staat om na Caesars dood legers op de been te brengen en zich tegen elkaar te keren in een nieuwe oorlog die het einde van de Republiek zou betekenen? In deze reconstructie verhaalt Barry Strauss de politieke moord op Julius Caesar, de zeven maanden lange aanloop en de nasleep van deze daad die de loop van de geschiedenis voor altijd veranderde.

BARRY STRAUSS is hoogleraar oude geschiedenis aan Cornell University, de bekende Ivy League-universiteit in New York. Strauss is auteur, columnist en eindredacteur van de boekenreeks *The Princeton History of the Ancient World*. Eerder verschenen van hem bij Uitgeverij Omniboek *Van Augustus tot Constantijn* en *De geboorte van het Romeinse keizerrijk*.

VERTAALD DOOR ROELOF POSTHUMA

www.omniboek.nl

9 789401 920407

NUR 683

Uitgeverij Omniboek